

**Lärarhandledning
Nathans judiska historia**

NATHANS

JUDISKA HISTORIA

Om programmen, för årskurs 4–6

Det finns tre nya program om nationella minoriteter, Katjas sverigefinska historia, Johannes tornedalska historia och Nathans judiska historia. Denna lärarhandledning behandlar programmet *Nathans judiska historia*. Med nationell minoritet menas en minoritetsgrupp i ett land, med eget språk och kultur.

För att bli erkänd som nationell minoritet i Sverige ska minoritetsgruppen ha bott här i minst 100 år, eller fyra generationer. År 1999 erkändes judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som nationella minoriteter i Sverige. Året efter blev deras respektive språk också erkända som officiella minoritetsspråk. Som nationell minoritet har man en gemensam tillhörighet inom sitt språk, sin religion, sin kultur och sina traditioner. Man har också förstärkta rättigheter att kunna använda sitt eget språk i kontakt med myndigheter, vårdpersonal och i skolan. Man har också rätt till modersmålsundervisning och möj-

ligheter att kunna se och lyssna på tv- och radioprogram på det egna språket.

De tre programmen handlar om tre av de fem nationella minoriteterna som finns i Sverige – judar, sverigefinnar och tornedalingar.

Judar har bott i Sverige sedan slutet av 1700-talet. Det judiska språket jiddisch talas av cirka 3000 personer i Sverige, men endast ett fåtal har det som modersmål.

Sverigefinnar är alla de som bor i Sverige och härstammar från Finland och har finska som modersmål.

Tornedalingar härstammar från Tornedalen i norra Skandinavien och de talar meänkieli, ett språk nära besläktat med finska.

Kopplingar till kursplanen

Serien kopplar till syftesbeskrivning och centralt innehåll i historia och samhällskunskap. Men det finns också möjligheter till ämnesövergripande arbete med till exempel svenskämnet i form av noveller, artiklar, debattinlägg och personporträtt.

HISTORIA

- I undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, kulturmöten och utvecklingslinjer. Genom undervisningen ska eleverna få olika perspektiv på sina egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar.
- Urfolket samerna och övriga nationella minoriteter i Sverige. De nationella minoriteternas rättigheter.

SAMHÄLLSKUNSKAP

- I undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att reflektera över mänskliga rättigheter och demokratiska värden.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Om arbetsmaterialet

De tre programmen i serien har i sin specifika handledning förslag på introduktion, ett antal centrala begrepp att arbeta med, quiz att besvara, samt arbetsuppgifter under rubrikerna diskussion, ta reda på och fördjupa.

Arbetsätt och redovisningsformer kan varieras på många olika sätt – muntliga och skriftliga, diskussioner, enskilda eller grupparbeten, ppt-presentationer, planscher etc.

Begreppsförståelse

Det finns en lista med centrala begrepp och ovanliga ord att arbeta med till varje program. Begreppsförståelsen är viktig för att få största möjliga behållning av programmen.

Följande punkter är förslag på hur du kan arbeta med orden *före* och *efter* tittandet:

- Vilka ord är nya och vad betyder de? Låt eleverna gissa sig till betydelsen.
- Ge orden ett passande sammanhang. Kom tillsammans på meningar där orden ingår.
- Hitta synonymer till orden.
- Ta hjälp av orden före tittandet för att fundera på vad programmet kan handla om.
- Titta på orden igen, efter tittandet. I vilket sammanhang användes orden?
- Sammanfatta programmet med hjälp av orden.

Om Nathans judiska historia

Judarna kom i olika omgångar och från olika platser till Sverige. De allra första kom redan på 1500-talet, många på 1700-talet, en del kom i samband med förintelsen under andra världskriget och polska judar kom på 1960-talet i samband med judeförföljelserna i Polen. Femtonåriga Nathan gräver i sin familjs judiska historia. Han träffar sin farmor och reser tillsammans med sin mamma Eva till hennes morfar som överlevde förintelsen.

Centrala begrepp

nationell minoritet, diskriminering, identitet, kultur, modersmål, rasbiologi, rasism, fördomar, ättlingar, judeförföljelser, förintelsen, antisemitism, jiddisch, rasbiologi, rashygien, koncentrationsläger, getto, pesach

Introduktion innan ni tittar på programmet

Inled förslagsvis med en genomgång i klassen kring frågorna:

1. Vad är en nationell minoritet?
2. Vad innebär det att tillhöra en nationell minoritet?

Fortsätt med en brainstorm eller en diskussion med historiska kartor som underlag:

Under vilka perioder har det kommit många judar till Sverige? Varför? Vad känner eleverna till om den nationella minoriteten judar, deras språk och kultur? Är det någon i klassen som har rötter från det judiska eller känner någon som har det? Var kommer de ifrån?

Efter att ni har tittat på programmet

QUIZ

Du hittar quizet på startsidan. Det innehåller två kunskapsfrågor med tre svarsalternativ.

DISKUSSION

1. Vad är Nathan nyfiken på om sin släkt?
2. Vad får Nathan veta om sin pappas släkt? Var kom de ifrån? När kom de till Sverige? Var bosatte de sig?
3. När får judarna lika rättigheter som alla andra medborgare i Sverige?
4. Här har du det brända ägget och här har du benet, säger Marion, Nathans farmor. Beskriv vad hon pratar om.
5. Vad har Nathans gammelmorfar Oskar varit med om? Var kom han ifrån? När kom han till Sverige? Varför kom han hit?
6. Vad betyder judiska för Nathan?

TA REDA PÅ

1. När kom de första judarna till Sverige? Varför? Hur fick de det i Sverige? Vilka krav och bestämmelser fanns det?
2. Vad menas med Judereglementet? Vad innebar det? När infördes det och av vem? Varför infördes det?
3. Beskriv högtiden pesach. Hur firar man? Vilket språk är det som används under högtidens högläsning?

FÖRDJUPNING

1. Beskriv språket jiddisch. Var kommer det ifrån? Hur gammalt är det? Vilka talar det idag? Varför har Hanna börjat läsa jiddisch?
2. Vad menas med rasbiologi och rashygien och hur hänger de ihop med antisemitism och förintelsen?
3. Beskriv livet i Nöden i Lund. Vilka bodde där? Hur hade de det? Vad sysslade de med? Vad gjorde barnen?

TÄNK VIDARE

Förutom de nationella minoriteterna finns det många andra språk- och kulturgrupper i Sverige. Vilken/vilka av dem tror du skulle kunna bli nationella minoriteter i framtiden? Förklara varför du tror att just den/de grupperna kommer att bli nationella minoriteter.